

The Project Gutenberg eBook of Een spoorwegreis in Korea

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Een spoorwegreis in Korea

Author: S. Kalff

Release date: November 3, 2007 [eBook #23298]

Language: Dutch

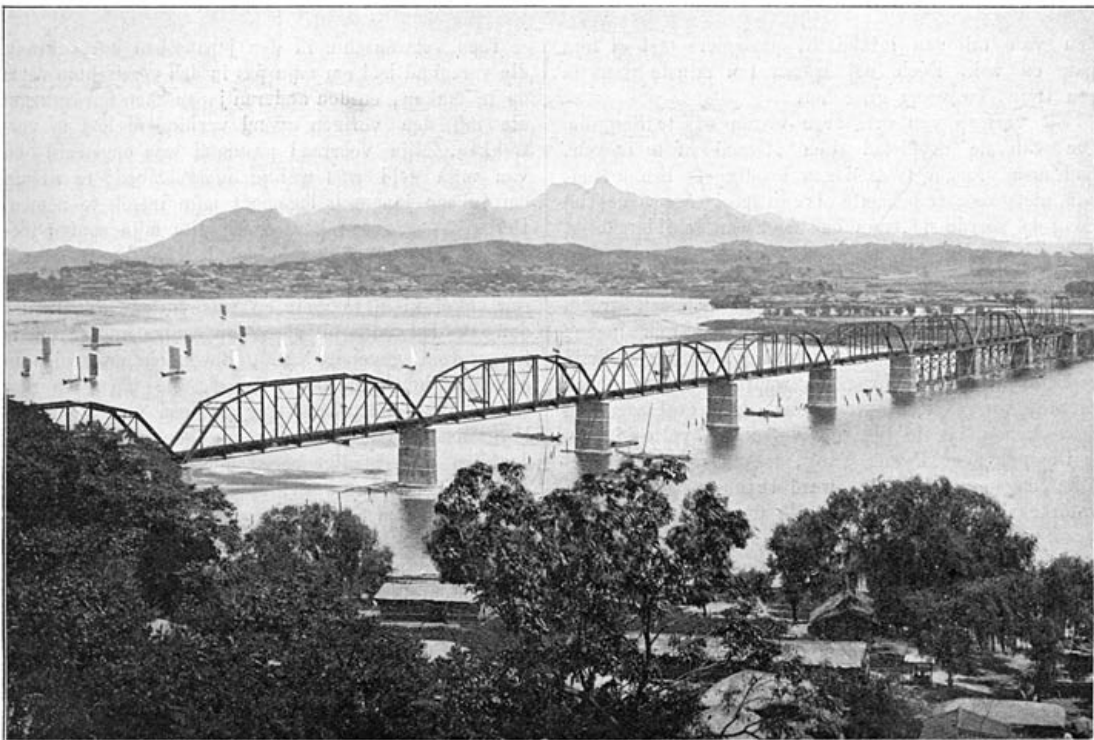
Credits: Produced by Jeroen Hellingman and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net/>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEN SPOORWEGREIS IN KOREA ***

[281]

Een spoorwegreis in Korea.

Door S. Kalff.

Brug in de spoorweglijn Seoul-Chemulpo.

Voor een paar jaren eerst werd in Korea de lijn Seoul-Wijuer voltooid; in 1905 waren de werkzaamheden zoover gevorderd dat de europeesche bewoners van de hoofdstad van het "Land van de Morgenkalmte" er aan denken konden om voor eene reis naar het binnenland van deze lijn gebruik te maken.

Een hunner beschrijft het reisje naar Pyeng Yang (de oude hoofdstad des lands) en Syen-Chou aldus:

Het eerste wat ik te doen had was, mij te voorzien van een pas, geteekend door den japanschen militairen kommandant (de Japanners zijn gelijk bekend de werkelijke meesters des lands; de keizer te Seoul is niet veel meer dan een stroo-

Koreaansche ezelruiter.

man), en met dit onmisbaar stuk gewapend, toog ik in gezelschap van een drietal vrienden op weg.

Op het bepaalde uur vertrok de trein van het station Riong San, maar reeds na een mijl ongeveer hield de trein plotseling stil. De conducteur kwam in onzen waggon, om kennis te geven dat er eene verzakking op de baan was ontstaan en dat de trein vóór den volgenden dag niet verder zou gaan. Wij vonden het zeer opmerkelijk dat men op het station, waarvan wij zooeven vertrokken waren, van den toestand van de baan niets geweten zou hebben, en dat men daar den trein kalm had laten vertrekken. Doch er viel niet aan te doen, wij moesten blijven waar wij waren. Den volgenden morgen werd ons gezegd dat de trein, die ons verder zou voeren, klaar stond aan de andere zijde der verzakking. Die "andere zijde" was drie mijlen ver; echter gelukte het ons, met vereende krachten en met behulp van koelies, om onze bagage op een inlandsche kar te krijgen en daarmee, door de rijstvelden heen

en over een steilen, steenachtigen heuvel, den trein te bereiken. Wij moesten ons hier met een goederenwagon behelpen; wij zaten er op een smalle bank, te midden van tal van inlandsche passagiers met al hun pak en zak. Doch wij waren ten minste weer in een trein, en voort ging het.

[282]

Na verloop van drie uren waren wij te Song-do. Om van de hoofdstad dien afstand af te leggen, had men vroeger twee dagen noodig—Korea heeft aan niets zoozeer behoefte als aan spoorwegen. Voorbij Song-do voerde de trein ons door een schilderachtig, diep ingesneden dal, en verderop door een met rijke vegetatie bedekte bergketen. Door de kloven en ravijnen van die bergketen wond zich een stroom in scherpe, onregelmatige en talrijke krommingen; men zou haast aan de rivier Meander der oudheid gedacht hebben. De bruggen, waarover de trein heen snorde, waren slechts van hout, en overal zag men de teekenen dat de lijn nog verre van voltooid was.

De reis naar Pyeng Yang, waarvoor anders ettelijke dagen noodig zijn, werd thans in twaalf uren volbracht—indien eens alle toestanden in Korea (waaronder sommige, die men voorhistorisch zou kunnen noemen) in dezelfde verhouding herschapen werden, in welk een geheel ander land zou men er leven!

Des morgens ten 7 ure vertrok de trein van Pyeng Yang en kwam na vierdehalf uur aan de rivier Chung-chung, waar de baan ophield. De reizigers moesten met een schuit naar den overkant gebracht worden, doch de breede moerassige watervlakte was slechts bij springtij bevaarbaar, en daarom was men wel genoodzaakt den nacht aan deze zijde van de rivier door te brengen. Het dorp aan dezen terminus bestond slechts uit weinige huisjes, voornamelijk japansche, waaronder er twee of drie tot herbergen waren ingericht. Zij waren niet beter dan de gewone koreaansche herbergen; het onderscheid bestond hoofdzakelijk hierin, dat de japansche waard voor een schralen inlandschen maaltijd (rijst en visch) vijftig sèn rekende, en voor nachtlogies een yen.¹

Den volgenden dag kwam ik bij mijne vrienden te Syen-Chou, en bracht daar ondanks den regen een vijftal aangename dagen door. Doch op den terugweg, aan den oever van de Chung-chung, moest weder op den vloed gewacht worden, en toen het eindelijk zoo ver was, bleek het dat de schuit om over te varen niet beschikbaar was. Het regende onophoudelijk, en wij werden op de onbeschatte landingsplaats doornat. Eindelijk kwam de schuit, maar nu vertoonde zich een beambte om de passen te viseeren. Het bleek dat op den mijnen de een of andere stempel ontbrak, en nu heette het, militärisch streng: rechtsomkeert marsch! Green vertoogen baatten; lieverkoekjes werden hier niet gebakken. De japansche beambte is een ongenadig heer; doornat gelijk ik was, moest ik mijne eveneens doornatte bagage opnemen en in de duisternis, door regen en modder, naar het armzalige logement terugkeeren. Des anderen daags eerst gelukte het mij om dien gewichtigen stempel op mijn pas te krijgen, zoodat ik nu de rivier passeeren mocht. En aan den anderen kant wachtte mij eene nieuwe teleurstelling—de trein was vertrokken! En daarbij was de baan wederom in het ongereede.

Toen verwenschte ik den japanschen bureaukraat, die verzuimd had om mijn pas in den vereischten vorm op te maken, en den anderen japanschen bureaukraat die mij den vorigen avond verhinderd had te vertrekken. Mijn voorraad proviand was

opgeteerd, en van mijn geld was weinig overgebleven, te weinig om in een japansch logement mijn intrek te nemen. Derhalve was een koreaansch dito mijn eenige toevlucht. En welk een toevlucht! Mijn "appartement" besloeg nog geen acht voet in 't vierkant, had slechts een enkel klein raampje en was vuiler en donkerder dan ik het ooit te voren op eenige andere plaats ter wereld gevonden had. Bovendien zwermde in dit hok honderdtallen vliegen, die mij geen rust lieten. Wat is hardnekkiger dan een vlieg, dan een koreaansche vlieg? En ik kon hen niet ontwijken, doordien de gestadige regen mij belette uit te gaan. Toen het donker werd, hielden de lastige insekten eindelijk op met vliegen en trokken zich in hunne schuilhoeken terug; maar nu kwam ik, gelijk de Engelschen plegen te zeggen, "from the fryingpan into the fire." Want in plaats van vliegen kreeg ik thans bezoek van muskieten. Des middags bekwam ik zware hoofdpijn en verschijnselen van braking; doch eenige medicijn was in dit armoedig plaatsje niet te bekomen. Evenmin eieren, kippen, melk, of iets van dien aard. Ik moest dien nacht op den harten vloer doorbrengen, in het onwelriekend gezelschap van twee inlanders, die naast mij gelegerd werden, terwijl de muskieten er wel voor zorgden dat de slaap niet op mijne oogleden nederdaalde.

Des morgens ging ik zelf naar het station om inlichtingen, doch vernam dat de verzakking in de spoorwegbaan nog niet hersteld was. Nu begon ik in te zien, dat een paard toch een zekerder vervoermiddel was dan een koreaansche spoorweg, ofschoon het traject zeker een paar dagen zou vorderen. Maar de stationschef verzekerde mij dat, ook al moest ik nu wachten, een reis te paard niet in mijn voordeel zou zijn, dat de spoortrein er altijd eerder zou wezen, en zoo besloot ik, ofschoon met een bezwaard gemoed, af te wachten de dingen die komen zouden. D. i. een spoortrein en het bericht dat de baan klaar was.

Het was toen een zonnige en zwoele dag. Van de rijstvelden steeg een damp omhoog, dien men met de evaporaties van een turksch dampbad had kunnen vergelijken. Maar tegen den middag pakten de wolken zich weer samen, en aan den avond van dien dag regende het pijpsteelen dik. De hoop begaf mij; en inderdaad, des anderen daags was er van een spoortrein weer niets te zien. In de herberg was het niet meer uit te houden, zoowel wegens den naakten vloer die mijne legerstede uitmaakte, als wegens de vele insekten en het voedsel, dat slechts uit rijst en visch bestond, terwijl ik ter verstrooiing niets anders dan een paar Zaterdagse nummers van *De Avondpost* bezat. Het vooruitzicht om een weg af te leggen van zestig mijlen lengte, door modder en door water (n.l. de riviertjes welke men passeeren moest) was zeker niet bemoedigend, en toch, ik moest hier vandaan. Ik eischte een paard.

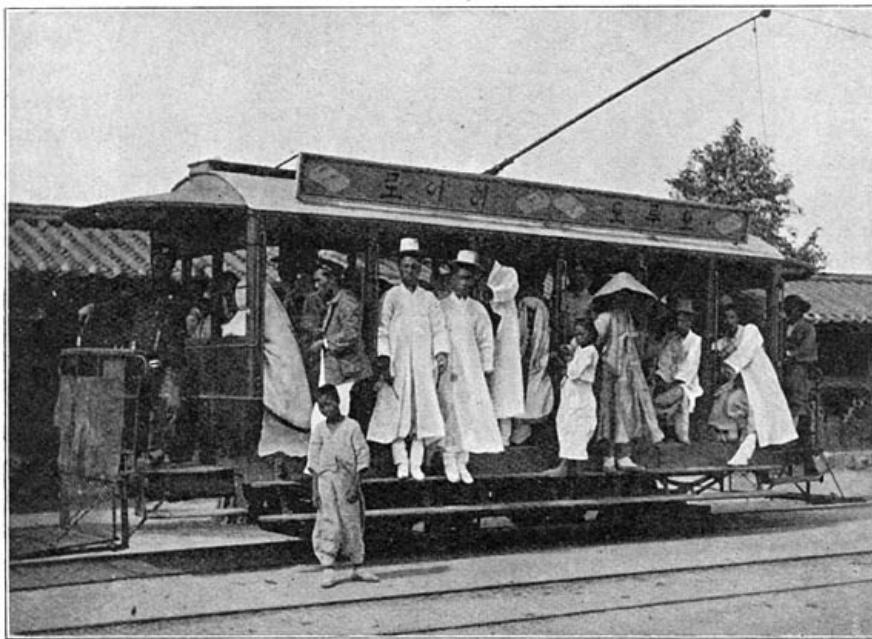
Helaas! ik ontving ten antwoord dat alle paarden in den omtrek door de militaire autoriteiten gerequireerd waren; vooreerst was er geen te bekomen. Ik zou de reis te voet gedaan hebben, ware het niet dat het gemis van nachtrust en de slechte voeding mij daartoe onbekwaam hadden gemaakt. Ik was daarvoor te zeer verzwakt. Er was slechts één uitweg—ik moest terug! De spoorwegverbinding met Syen-Chou was ten minste nog niet verbroken; wanneer ik de rivier weer overstak en den trein haalde, dan kon ik verwachten binnen drie uur tijds in een geriefelijker oord te zijn, waar ik een behoorlijken maaltijd en nachtleger zou vinden.

[283]

Er kwam bij, dat ik sedert mijn vertrek uit Seoul geene berichten had ontvangen omtrent den toestand mijner zieke vrouw, terwijl ikzelf buiten staat was om haar over de oorzaken van mijn wegblijven in te lichten. Te Syen-Chou hoopte ik daarvoor van de telegraaf gebruik te kunnen maken, hetgeen mij in mijn besluit nog versterkte.

Doch dan diende ik dit ook terstond ten uitvoer te brengen, of springtij zou voorbij zijn. Derhalve voer ik de rivier over en wachtte tot den volgenden dag in een herberg, die niet veel van de pas verlatene verschilde, de komst van den trein af. Spoedig was ik nu te Syen-Chou, en bevond dat er daar wel een telegraafkantoor was, maar geen telegraafkantoor dat voor het publiek open was. Zuiver ambtelijk....

Echter wilde ik de zaak zoo spoedig niet opgeven. Ruim een halven dag besteedde ik aan heen en weer loopen naar verschillende beambten en militaire posten, ten einde de beschikking te bekomen over den electrischen draad. Het telegram moest weg.—Doch het eenige gevolg van al deze bemoeiingen was de belofte, dat indien zekere ambtenaar, welke zich toen op 170 mijlen afstands bevond, de vergunning wilde verleen, mijn telegram zou worden doorgezonden naar een ander kantoor, om van daar, in het japansch vertaald, naar het kantoor te Seoul te worden overgeseind. Voor die mededeeling werden nog allerlei omwegen gebruikt; want het is een kenmerk van den Oost-Aziaat, dat hij een vraag op elke mogelijke wijze beantwoorden zal, behalve met een eenvoudig: "neen"—schoon hij toch niets anders meent.

Electrische tram te Seoul.

Gelukkig dat mijne vrienden te Syen-Chou, van mijne reisongelukken hoorende, mij van geld en proviand rijkelijk voorzagen; die zorg was althans opgeheven. Ik was nu gerestaureerd, en moest zien Pyeng-Yang te bereiken. De spoortrein was daarvoor het aangewezen middel, maar het was, in dit stadium der voltooiing, geen spoortrein met gemakkelijke passagierswagens, restaurantwagen, enz. Neen, ik moest plaats nemen op een vlakken transportwagen, niets dan een vloer op een onderstel, tusschen stapels houtblokken. Mijn parapluie en regenmantel konden mij beschermen tegen den regen, die zich niet wachten liet, maar niet tegen den snijdenden wind. De rit was lang, en zonder afwisseling. Op vele plaatsen zwalpte het water over den spoorwegdijk, somtijds moest de conducteur een eind weegs voor de locomotief uit loopen, om te zien of de baan nog betrouwbaar was. Hoe wij nog verder kwamen, zonder in den doorweekten en ten deele weggespoelden grond te zinken, of in het water dat om de wielen der wagens spoelde, is mij nog een raadsel. Echter kwamen wij zonder ongeval aan de rivier, maar ik was tot op de huid toe nat. Bij aankomst was de veerboot reeds weg; eerst des anderen daags ten 3 ure zou er weer gelegenheid tot overvaren zijn. Derhalve moest ik nogmaals de herberg—en welk een herberg!—opzoeken. En toen ik de overzijde van de rivier bereikt had (het had dien nacht zwaar geregend en de overtocht werd daardoor vertraagd) kwam de boot te laat voor den trein naar Pyeng-Yang. Het begon nu naar eene episode uit het leven van Jan Ongeluk te gelijken.

De streek zag er, tengevolge van de overvloedige regens, uit als een kleine archipel, waarbij de koreaansche woningen met hunne onmiddellijke omgeving de eilandjes voorstelden. Ook de herbergen waren zulke eilandjes, zoodat ik den weg daarheen moest afleggen op den rug van een inboorling. Vierentwintig uren zat ik nu te wachten op de aankomst van een trein; toen deze eindelijk uit den nevel te voorschijn kwam dacht ik, dat geen engelenzang mij schooner in de ooren had kunnen klinken dan ditmaal de fluit van een locomotief. En toen de trein zich in beweging stelde en ik de vlakke vrachtwagen, waarop ik mij een plaats had moeten zoeken, onder mij voelde trillen, had ik mij in den fauteuil van een "train de luxe" niet behagelijker kunnen gevoelen.

De gedachte dat ik thans binnen drie uren Pyeng-Yang bereikt zou hebben, waar ik weder telegraaf en stoomboot te mijner beschikking zou vinden, was voor mij zoo verrukkend, dat ik mij geneigd gevoelde om al het ondervonden leed der laatste dagen te vergeten. In deze tevreden stemming schonk ik het restantje van mijn proviand aan twee reizende militairen; eene vrijgevigheid waarover ik later reden zou hebben berouw te gevoelen.

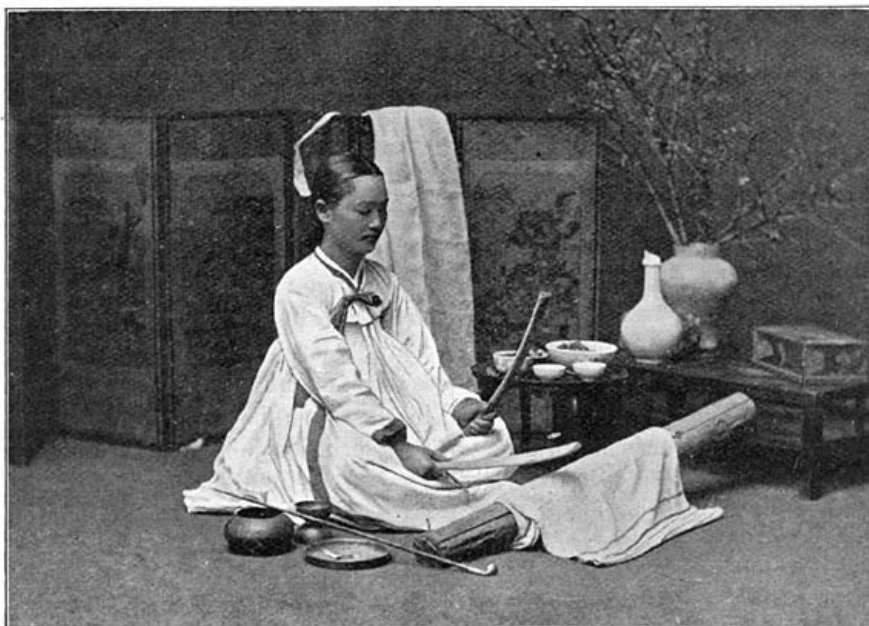
[284]

Ongeveer twee uren lang bleef de trein eene goede vaart behouden. Toen stopte hij onverwachts aan het station Suk-Chou, en na lang wachten kwam eindelijk het bericht, dat er dien dag niet verder gestoomd zou worden. De reden kwamen wij niet te weten. De nacht moest toen in een herberg worden doorgebracht, en om die te bereiken, moest ik van het station ruim een mijl ver door diepe modder waden. De regens hadden den slechten koreaanschen landweg tot een moddermoeras gemaakt. Japansche herbergen, die zooveel zindelijker en ordelijker zijn dan koreaansche, waren in dit nest niet aanwezig; aan de inlandsche durfde ik mij na de opgedane ervaring niet meer wagen, en daarom bleef mij niet anders over dan mijn toevlucht in een tempel te zoeken.

Koreaansch huisgezin.

Na nogmaals een mijl door de modder, maar nu op een anderen weg, geploeterd te hebben, bereikte ik ten leste, beregend en beklonterd, de pagode. Had ik nu mijn proviand nog maar gehad—doch ik had mijn oortje versnoept. Kippen noch eieren, noch iets van dien aard was te bekomen. Het gemis van voedingsmiddelen deed zich destijds vooral in de streek tusschen Syen-Chou en Pyeng-Yang gevoelen, doordien door de instrooming van het japansche element het land als 't ware uitgezogen was. Hetgeen aan groenten en veldgewassen nog geïmporteerd werd, viel weldra in handen van de japansche immigranten en garnizoenen, die alles opkochten. Derhalve ontving ik voor mijn avondmaaltijd alweer rijst, en de vliegen, daarna de muskieten hielden mij gezelschap. 's Morgens vroeg was ik weder aan 't station, vreezende dat de trein zonder mij vertrekken zou. Maar er was geen trein, dien dag niet en den volgenden dag niet. Vermoedelijk was de oorzaak weer te zoeken in beschadiging van den spoorwegdijk.

Het glanzen van katoen.

Dit bleek ook het geval te zijn. Maar in plaats van terstond de noodige maatregelen tot herstel te nemen, zochten de Japanners tragelijk de materialen bijeen, daarna de wegwerkers, en het gevolg was dat, toen zij eindelijk op de

plaats van de breuk kwamen, het vernielend element de opening tienmaal grooter had gemaakt dan ze in den aanvang was. Daarbij ging de arbeid zonder overleg en vooral zonder spoed in zijn werk. Er moest een noodbrug geslagen worden over een bres van ongeveer twintig voet, en ofschoon hier een honderdtal koelies onder leiding van een drietal japansche opzichters aan 't werk waren, was er geen methode, geen verdeling van arbeid, zoodat het twaalf volle uren duurde alvorens die noodbrug eindelijk klaar was.

Dat de spoorwegdijk zich gedurende den regentijd in zoo'n erbarmelijken toestand bevond, was vermoedelijk te wijten aan den slechten aanleg. Er was niet gezorgd voor een vasten ondergrond, daarbij was de baan over eene lengte van vele mijlen door uitgestrekte vlakten aangelegd, zonder dat aan het water, door doorlaten en sluizen, voldoende afvoer was gegeven. In den zomer was deze baan gebouwd, maar op de risico's van den winter was niet gerekend. Zoo kwam in den regentijd de spoorwegdijk als een dam dwars door de overstroomde vlakke te liggen; het wassende water zwalpte er over heen en voerde de losse aarde en brooze materialen met zich. Vele gebreken waren vermeden geworden, indien men de baan op hooger terrein, meer naar den kant van het gebergte getraceerd had en voor de noodige waterloozingen gezorgd. Doch het kwam er bij den aanleg op aan om, krachtens de uitgevaardigde bevelen, het werk zoo spoedig mogelijk op de leveren, en thans wreekte zich de overhaasting waarmee alles geschied was.

[285]

Ik voedde nu geen hoop meer om met dezen koreaanschen spoorweg verder te zullen komen. Wederom trachtte ik een paard te huren, en wederom te vergeefs. Daarop beproefde ik een koelie te bekomen, om mijn reiszak te dragen en mij te vergezellen naar Pyeng-Yang. Maar het bleek dat, zoo alle paarden gerequireerd waren door de militaire autoriteit, alle koelies in dienst waren gesteld van de werkzaamheden aan den spoorwegdijk. Daarom besloot ik mijn bagage maar achter te laten, en alleen te voet naar Pyeng-Yang te gaan. Doch ook dit voornemen moest ik opgeven. Er werd mij namelijk aan het verstand gebracht, dat dit eene hachelijke onderneming zou wezen, omdat ik spoedig verdwalen zou en doordien de sterk gezwollen rivieren den doortocht belemmerden. Het was om te vertwijfelen! Slechts vijfendertig mijlen was ik van mijn doel verwijderd, en toch buiten staat het te bereiken!

Koreaansche moeder en kind.

Des middags nam ik een kijkje aan de rivier, die in de nabijheid van Suk-Chou vloeit, en waar enkele palen, boven het water uitstekende, de plek aanduiden waar vroeger de overvaart placht te geschieden. Die rivier was zeker niet minder dan tweehonderd meters breed. Een paar Koreanen, met hunne kleeren in een bundel op het hoofd gebonden, hadden zichzelf een overtocht verschaft, door van den eenen naar den anderen oever te zwemmen. Ik zag nu wel dat het plan om met zulke hindernissen en zonder gids naar Pyeng-Yang te gaan, mij terecht

ontraden was. Doch evenzeer was ik er van overtuigd dat de toestand hier vooreerst niet veranderen zou. Ondanks de bekendmaking, overal op de overwegen van de spoorbaan geafficheerd, dat het streng verboden was om over den spoorwegdijk te loopen, besloot ik toch die route te volgen. Er was voor mij geen andere.

Koreaanse disch.

Door eene hooge premie uit te loven, gelukte het mij eindelijk een inboorling te bewegen om met mij te gaan. Spoedig zagen wij een japanschen beambte op onzen verboden weg, die ons met streng-officieel gezicht scheen op te wachten. Echter zweeg hij tegenover mij, ziende dat hij met een Europeaan te doen had, doch klampte mijn gids aan met de vraag, waarom wij ons op den spoorwegdijk begeven hadden? Na eenige woordenwisseling, en na eenige krachtige uitdrukkingen aan het adres van den inlander, liet hij den man gaan.

Geruimen tijd liepen wij ongemoeid voort, totdat wij aan een groep spoorwegwerkers kwamen, bezig met den arbeid, waar ons weder een Japanner den weg versperde. Deze was niet zoo toeschietelijk als de eerste; hij moest weten met welk recht ik op de spoorbaan liep, wie ik was, van waar ik kwam, waar ik heenging, enz. De man was vrij onbeschaamd in zijn optreden, en ik maakte een eind aan het dispuut door eenvoudig mijns weegs te gaan. Toen waagde hij het niet om mij met geweld tegen te houden. Maar anders stond het met den inlandschen drager en gids, die een eind weegs achter mij kwam. Deze werd aangehouden, en weldra op gevoelige wijze beduid dat hij zich op verboden terrein bevond. Op het geschreeuw van den man keerde ik mij om en ging terug. Doch voordat ik op de plek was gekomen, had mijn koelie zich uit de voeten gemaakt, en uit het luid gelach van den Japanner en een zijner kameraads was licht op te maken, dat zij zich over het geval vroolijk maakten.

[286]

Het was mij reeds bekend dat de Japanners zich tegenover de inboorlingen van het onderdrukte Korea zeer ruw en tiranniek gedragen. Onder het dunne vernis van aangeleerde westersche beschaving komt al zeer spoedig de woeste mongoolsche aard te voorschijn. Zelf had ik gezien hoe een Koreaan, om een onbeduidend vergrijp, door Japanners van zijn wagen werd gehaald en mishandeld, totdat hij op de knieën om genade vroeg. De aard der Koreanen is zwak en besluiteloos; zij missen ten eenenmale de geestkracht hunner overheerschers. Een groep inlanders kan het aanzien dat een hunner door een gewonen Japanner wordt beschimpt en mishandeld, zonder voor hem in de bres te springen. En mocht een Europeaan dit wagen, de westerling, die met kwalijk verholen onwil en rassenhaat door den kleinen gelen man beschouwd wordt, de zaak zou ook voor hem hoogst onaangename gevolgen kunnen hebben. Hij zou daarmee zijne handen in een wespennest steken.

Een eind verder pikte ik mijn gedeserteerden drager weer op en gaf hem nu den last om, zoodra wij weer een Japanner ontmoeten zouden, den spoorwegdijk te verlaten en zoo goed mogelijk zijn weg te zoeken in de aangrenzende rijstvelden. Die taak was niet gering, want in die blank staande velden moest een mensch tot aan de knieën in de modder zakken; het was een terrein slechts voor reigers en snippen geschikt. Echter ontgingen wij op die wijze verder molest; en toen wij ongeveer twintig mijlen in eene brandende hitte hadden afgelegd, was ik zoo uitgeput dat ik er bij neerviel. Ik meende geen stap verder meer te kunnen doen....

Op dit oogenblik kwam er uitkomst. Het gelukte mij n.l. in eene woning ter zijde van de spoorbaan een paard te bekomen, en dit bracht mij aan den avond van dien dag te Pyeng-Yang.

Hier vond ik brieven en telegrammen uit Seoul liggen, waar mijn gezin zich niet weinig ongerust had gemaakt over mijn lang uitblijven. Het traject van Syen-Chou naar Pyeng-Yang, een afstand van ongeveer honderd mijlen, had twaalf dagen gevorderd, waarvan ik er negen deels in koreaansche herbergen, deels in wind en weer had moeten doorbrengen.

Zooveel wist ik thans, dat het ongeraden is om in Korea in den regentijd op reis te gaan en dat, wanneer men een week weg denkt te blijven, men op eene maand afwezigheid moet rekenen en zich daarop uitrusten.

Wat de middelen van vervoer en de verkeerswegen betreft, is Korea een van de minstbedeelde landen ter wereld.

De wegen zijn meerendeels ruwe voetpaden, waarover zelfs het lichte tweewielige passagierswagentje, de jinriksha, moeite heeft heen te komen, laat staan een kar of vrachtwagen. Er zijn wel eenige grootere en bredere wegen, maar in verhouding tot de oppervlakte des lands vormen zij eene uitzondering. Op den grooten weg tusschen Seoul en de chineesche grens, of tusschen Seoul en een paar voornamelijk verkeerspunten in de provincie ziet men wel eens wegwerkers aan den arbeid, doch over 't algemeen moeten de wegen eerst zoo goed als onbegaanbaar worden, zal een hoofdambtenaar de zaak in de hoofdstad onder de aandacht brengen en als zóó urgent voorstellen, dat eenige weinige honderden dollars voor dat doel uit de staatskas worden verstrekt. Maar drie vierde van dit geld verdwijnt steeds in de zakken van grijpgrage ambtenaren.

De rivieren worden op drieërlei manier gepasseerd; met een veerboot, te voet op een waadbare plaats, of door eene kleine tijdelijke brug, waarvan niet verwacht wordt dat ze het langer dan één regentijd zal uithouden. De veerbooten of ponten zijn breede platboomde schuiten; wanneer men die ziet overvaren, beladen met een kudde pak-ossen en paarden, draagstoelen, vrachtgoederen en een drom mannen, vrouwen en kinderen, dan lijkt het een toeval wanneer de andere oever behouden bereikt wordt. Er wordt dan ook jaarlijks eene offerande gehouden voor de zielen dergenen, die bij zoo'n overtocht verdronken.

In den regentijd, wanneer de zwakke kleine bruggen zijn weggeslagen en nietige beekjes gezwollen tot onstuimige bergstroomen, zijn handel en verkeer feitelijk tot stilstand gebracht, behalve wat het vervoer per jonk betreft. In dezen tijd des jaars ziet men den inboorling ook weinig buiten zijn huis, tenzij hij landbouwer is en voor zijn rijstveld heeft te zorgen.

In het algemeen geschiedt het vervoer van handelswaar en marktproducten nog op de aloude wijze, n.l. op den rug van het lastdier. Alleen de spoorweglijnen van Seoul naar Fusan, Chemulpo en Wijuer veroorloven eene meer moderne wijze van vervoer, evenals de stoombootlijnen die in handen van japansche maatschappijen zijn en het verkeer tusschen sommige punten op de kust onderhouden. Het voornaamste trek- en lastdier is de koreaansche os. Deze beteekent voor den inboorling meer dan het paard voor den Arabier, of de lama voor den Peruaan. De taaie modder van het rijstveld kan zonder dit dier niet bewerkt worden; sterft het, dan moet de koreaansche boer zijn veld braak laten liggen, en eene epidemie onder dit vee beduidt voor hem hongersnood. De os heeft een geduldig, onderworpen, traag en gelijkmatig karakter, niet ongelijk het karakter van het volk zelf. Eeuwen lang heeft dit volk de lasten gedragen, door de vorsten des lands hun opgelegd, totdat duldzaamheid hun eene tweede natuur is geworden, en de westerling verwondert zich over de mate van verdrukking waaronder het volk geleerd heeft zich te bukken. Het wordt overtroffen door de Chineezen in aantal, door de Japanners in vernuft en geestkracht, het bezit noch den handelsgeest der eersten, noch de krijgshaftigheid der laatsten; doch in temperament en goede hoedanigheden zijn ze beiden de baas.

De inlandsche os zou een wreeden meester gemakkelijk op de horens kunnen nemen en vertrappen, het koreaansche volk had zich gemakkelijk van de tirannie zijner keizers kunnen bevrijden. Doch de lijdzaamheid is bij hen gestegen tot een punt, waar ze ophoudt een deugd te zijn.

In beteekenis volgt op de os het paard, d. i. de inlandsche hit. In grootte overtreft het den Shetland pony weinig of niet, doch het is beter geëvenredigd en fraaiër van bouw dan de gedrongen en lompe vormen van het noord-europeesche dier. Sedert onheugelijke tijden is het eiland Quelpaert bekend als de beste kweekplaats van dit kleine maar stevige en taaie dier, dat de ontberingen even goed verdraagt als de ruwheden van weer en wind. De Koreanen castreeren hunne huisdieren

niet, en het gevolg is dat de hengsten onder dit lilliputsche paardenras onverbeterlijke vechtersbazen zijn. Zoodra zij slechts in eenig aantal bijeen zijn ontstaat het gevecht; en niet licht zal ik vergeten hoe de hit, dien ik eens bereed, beide voorpooten over den nek sloeg van het rijdier waarop mijne vrouw gezeten was, om het daarna in de ooren te bijten.

Het derde lastdier in Korea is de mensch. En vermoedelijk verricht hij meer werk dan os en paard te zamen, zoo veelvuldig is het gebruik dat van den koelie gemaakt wordt. De gedroogde visch uit het noordoosten des lands wordt aangevoerd per vaartuig over zee, of per pakpaard over land, maar rijshout, gras, takkebossen en dergelijke worden voor een groot deel door koelies in de groote plaatsen gebracht. Men heeft in den loop der eeuwen geleerd een vracht zoodanig te schicken, dat een man het maximum gewicht met het minimum vermoeienis kan torsen. De koreaansche jiggy of draagstoel is van eene ideale constructie; hij is zoo gemaakt dat het gewicht van den last verdeeld is over heupen, rug en schouders, zoodat ieder lichaamsdeel eene evenredige portie te dragen heeft. De Chinees, die zijn last draagt aan de beide uiteinden van een draagstok, waarvan het midden op zijn schouder rust, heeft in een straat tweemaal zooveel ruimte noodig als een Koreaan. Ik heb koelies gezien, die met een vracht van 400 pond een afstand van verscheidene kilometers aflegden zonder te rusten. Iets dergelijks zou de krachten van een Chinees te boven gaan; of zijn draagstok, of zijn schouder zou breken.

In sommige gedeelten des lands, waar de wegen het gebruik van karren veroorloven, worden b.v. zware steenen op die wijze vervoerd; maar anders, en wanneer de afstand slechts kort is, wordt de steen met touwen aan een draagbalk gehangen en de uiteinden van dien balk op de schouders van vier, zes of acht koelies gelegd. Deze staan alsdan, aan ieder uiteinde, letterlijk lijf aan lijf, zoodat het hun ook onmogelijk zou zijn om te loopen, indien ze niet hunne voeten automatisch in elkanders voetstappen zetten. Geen peloton pruisische soldaten dat ooit beter in den pas bleef. Er is voor dit soort van werk echter eene afzonderlijke kaste van koelies, die ook volgens een afzonderlijk tarief betaald worden.

De voornaamste industrie des lands is de landbouwindustrie. De inboorling beseft dat de bodem de bron is van den nationalen rijkdom, en dat een goed rijstveld de veiligste geldbelegging is. En de landbouwindustrie staat hier zoo hoog aangeschreven, dat een edelman zich daarmee kan bezig houden zonder een blaam op zijn wapenschild te werpen, terwijl het daarentegen beneden zijne waardigheid zou zijn om koopman, makelaar of manufacturier te worden.

De landbouwwerktuigen zijn van een primitief karakter, te beginnen met den ploeg, die door een os getrokken wordt. Als meststof worden veelal gebruikt de menschelijke excrementen, en waar deze niet in voldoende hoeveelheid aanwezig zijn, bezigt men plantaardige meststof. De inboorlingen zijn ervaren landbouwers, welke hunne akkers de grootst mogelijke productie weten af te dwingen. Rijst is het hoofdproduct, zij weten ook vlas, rameh en andere vezelstoffen te bereiden, en het stevige papier dat zij vervaardigen uit den bast van den papierboom is door heel het Verre Oosten vermaard. Zij leggen zich ook zeer toe op de cultuur van de ginseng-plant, welk product hoge prijzen haalt ter zake van zijne onderstelde eigenschappen als aphrodisiacum. Vooral de wilde variëteit, de berg-ginseng, wordt zeer duur betaald; de uitwerking is niet zoo schadelijk als bij opium.

Zij laten ook niets verloren gaan; de afval hunner veldvruchten wordt nog tot verschillende doeleinden aangewend, en men kan er wel zeker van zijn dat, wanneer de Koreaan iets wegwerpt, het ook volkomen waardeloos is.

De visscherij is eene andere voorname industrie. Over 't algemeen eten de Koreanen weinig vleesch; alleen de bemiddelde klassen der bevolking kunnen zich dit voedsel veroorloven en het is alleen in de groote volkrijke plaatsen verkrijgbaar. De inboorling zou er evenmin aan denken om een sterken, arbeid verrichtenden trekos te dooden ter wille van zijn vleesch, als een westerling een fraaien duren hond zou afmaken ter wille van zijn vacht. Maar de consumptie van visch, vooral gedroogd of gezouten, is door het gansche land aanzienlijk. Voor den Koreaan is alles visch wat er in zijn net komt, haaien, roggen, inktvisschen, enz. Maar hij is niet ondernemend genoeg om zich op de zoo winstgevende walvischvangst toe te leggen; Japanners en Russen hebben zich van dit voordeel meester gemaakt.

Voorts houdt het bijeenzamelen en vervoeren van brandstof vele duizende handen bezig. In Japan houdt de bevolking zich warm door dikke gewatteerde kleeren, door dekens, en door rondom metalen houtskoolkomforen te kruipen; in Korea wordt in het souterrain van het huis gestookt, waarbij de warmte door den steenen vloer daarboven uitstraalt. Deze laatste wijze van verwarming is doeltreffender, maar ook kostbaarder. Vergeleken met Japan is Korea een bar en boomloos land, hetgeen zijn reden vindt in de voortdurende behoefte aan brandstof, waardoor het hout steeds geveld wordt. Het geringe volk behelpt zich met takkebossen. Het vuur onder den vloer wordt eenmaal 's morgens en eenmaal 's avonds aangelegd;

dit is voldoende om de spijzen te bereiden en om den steenen vloer warm te houden. Het is een bekend en karakteristiek gezicht in Seoul, wanneer daar de lange karavanen draagpaarden en ossen aankomen, met hunne hoog opgetorende vrachten hout en takkebossen beladen. De uitgave voor brandstof belooft voor de bewoners der hoofdstad ongeveer een vierde van hun inkomen. Die van het binnenland komen er goedkoper af. Des morgens en des avonds, wanneer in de huizen gelijktijdig het vuur ontstoken wordt, hangt er gedurende een paar uren een dichte rookwolk over de stad, en op stille winteravonden kan die rook zoo benauwend wezen dat ze haast verstikkend wordt.

Een groot gedeelte der bevolking legt zich toe op het bereiden van zout. Het land zelf is geheel ontbloot van zoutbronnen en zoutmijnen; derhalve is men voor deze noodzakelijke levensbehoefte geheel aangewezen op de zee. Het zeewater wordt in de zoutpannen gepompt, die zich langs het zeestrand uitstrekken in den vorm van langwerpige-vierkante velden, gescheiden door greppels. De oppervlakte dezer velden bestaat uit vastgestampte aarde, ter diepte van 3 à 4 duim overdekt met eene losse, bruinachtige leemsoort. Wanneer het zeewater verdampt is, blijft eene met zoutdeelen verzadigde leemlaag achter. Deze wordt alsdan bijeengeschraapt tot hoopen en vervolgens overgebracht naar groote ketels, vervaardigd van kalkcement. Hierin laat men de zoutlaag verdampen en de zoutkristallen worden bijeen verzameld, gedroogd en in zakken verpakt.

Dit zout is zeer grof en vuil, maar bezit de volle mate van ziltigheid. De inboorlingen vinden het europeesche zout flauw en laf, maar vreemdelingen zouden zeker nooit koreaansch zout gebruiken indien zij gezien hadden hoe het bereid wordt. De ossen, welke op deze zoutvelden gebezigd worden, verontreinigen die aanhoudend, en niemand zorgt er voor dat de drek wordt opgeruimd. Op vele plaatsen aan de westkust wordt het zeewater zelfs rechtstreeks in de ketels gepompt, en daar gekookt, zonder dat het te voren in zoutpannen wordt uitgedampt.

Al wat op de textiel-industrie betrekking heeft draagt een primitief karakter; wat weven en verven betreft kunnen de producten niet in vergelijking komen met die van Japan en China. Er wordt een soort van grove, goedkoope zijde vervaardigd, en ruwe weefsels van boomwol, hennip en sommige grassoorten. Toch zijn er distrikten, die uitstekende zijde en katoen opleveren, welke voortbrengselen bij verdere ontwikkeling van de hulpbronnen des lands zeker veel belang voor den handel zullen krijgen.

De Zuidpoort van Seoul.

In vroeger tijd werd hier goed werk verricht in zake metaalgieterij en de fabricage van aardewerk en porselein, doch deze kunst is thans geheel in verval. De groote klokken, die op verschillende plaatsen, en ook in de kloosters hangen, getuigen nog van deze vroegere industrie. Slechts de grofste voorwerpen van aardewerk worden hier te lande nog vervaardigd, en ook de goudsmeedkunst staat op een lagen trap. Men ziet wel sommige voorwerpen van eene merkwaardige en karakteristieke makelij, maar ze zijn niet geacheveerd in de afwerking, eenvormig wat het dessin aangaat, terwijl de makers onbekend schijnen met het alloyeeren van edele metalen. Er wordt voorts veel brons verwerkt tot een soort van inlandsch tafelservies; het oude fabrikaat is echter zooveel beter dan het nieuwere, dat men wel moet aannemen dat ook deze kunst achteruit is gegaan.

Steenkool wordt in groote hoeveelheden gevonden, ondanks dat de bodem van het

schiereiland voor zulk een groot deel uit graniet bestaat. Bij eene behoorlijke ontginning zullen de lagen steenkool en anthraciet, vooral in den omtrek van Pyeng-Yang, zeker belangrijke voordeden afwerpen. Ook ijzererts is overvloedig voorhanden. De bevolking graaft de bovenste lagen op, en smelt het erts met behulp van houtskool in ruwe fornuizen. Het ijzer wordt veel aangewend voor de vervaardiging van groote rijstketels, en van verschillende landbouwwerktuigen. Maar voor het fijnere smeedwerk komt het voordeelijker uit om zich te bedienen van geïmporteerd staafijzer.

De jacht eindelijk is een veelvuldig uitgeoefend bedrijf. In het noorden des lands bestaat een gilp of broederschap van tijgerjagers, vermaard wegens hun moed en ondernemendheid. Het was uit hunne rijen, dat het garnizoen van Kang-wha werd gerekruteerd, hetwelk in 1866 zulke geduchte verliezen aan de Franschen toebreacht. Echter bedienen deze onverschrokken lieden zich op de tijgerjacht van hoogst gebrekkige, ouderwetsche geweren. Het kruid op de pan dier geweren wordt ontstoken door middel van een smeulende lont, die om den arm van den schutter is gewonden. Is het oogenblik voor het schot gekomen, dan blaast de man op het smeulende eind en bevestigt die in den haan van het geweer, zoodat wanneer hij den trekker over haalt er tenminste eenige kans is dat het ding afgaat. Een dezer tijgerjagers beschreef aldus het onderscheid tusschen zijn eigen gebrekkig wapen en het moderne repeteergeweer:

“Koreaansche jager ontmoet tijger. Bang! Wreoughhh... Jager dood. Vreemde man ontmoet tijger. Bang—klik—bang—klik—bang! Tijger dood!”

¹ Ongeveer f 1.20.

De vrouwen op Korea

DOOR MEVR. J. PHILIPSON-RADERSMA.

Er zijn bijna geene vrouwen ter wereld waar men zoo weinig van weet als van de Koreaansche. Hunne afzondering van de buitenwereld is even volkomen als die van hun schiereiland het tot nu toe was. Zelfs niet aan geneesheeren wordt het toegestaan hare woningen binnen te treden. Een Japansch dokter heeft er intusschen iets op gevonden; hij maakte namelijk gebruik van zijne vrouw om zich inlichtingen te verschaffen over haar leven thuis, en de resultaten die zij bereikte, heeft hij later openbaar gemaakt.

Volgens deze inlichtingen is het niet juist te beweren, zooals men vroeger gedaan heeft, dat de Koreanen hunne vrouwen slecht behandelen. Zij toonen haar integendeel eene buitengewone opmerkzaamheid, als er een kind verwacht wordt, hetgeen tenminste bewijst, dat zij haar ten volle weten te waardeeren als moeder voor het komende geslacht.

Een touw, dat dwars voor den ingang tot het huis gespannen is, duidt de geboorte van een kind aan. Als het een jongen is, wordt er een stuk steenkool en een blad aan bevestigd; is het een meisje, dan blijft het touw zonder deze symbolen. De Koreanen rekenen namelijk hunne dochters niet mede als leden der familie, in elk geval niet officiëel. Als men een vader vraagt, hoeveel kinderen hij heeft, noemt hij altijd slechts het aantal zoons, en niet dan na heel dringende vragen krijgt men iets te weten over de dochters. Deze hebben slechts een eigen naam tot het zevende jaar, na dien tijd dragen zij den naam van den vader, en zijn slechts bekend als dochter, zuster of vrouw van een man.

Een Koreaansche vrouw.

Zoodra een kind kan loopen, wordt er, zelfs in de armste families, een hond aangeschaft, die er streng aan gewend wordt het kind te volgen op al zijne kleine omzwervingen, om het te beschermen. Natuurlijk is niet zelden het tegenovergestelde het geval. Daar volgens Koreaansche voorstellingen de geestelijke ontwikkeling van het kind bevorderd wordt door den invloed van licht, wordt de lamp in het kindervertrek steeds brandende gehouden. De opvoeding van jongens en meisjes is verschillend van hun achtste jaar af. De jongens worden onderwezen in alle takken van wetenschap, die als noodzakelijk beschouwd worden voor hun stand, terwijl de opvoeding van de meisjes in de betere families bestaat uit de studie van moraal-dogma's en ceremoniën, verbonden met eene godsdienstige vereering van voorvaderen. In arme families leeren de meisjes alleen het naaien van kleeuren en ander soort naaldwerk. Het is bekend, dat vooral de vrouwen der lagere klassen heel knap zijn in dat opzicht. De kleederdrachten, die tentoongesteld zijn in het ethnografisch museum in Berlijn en Brussel, bewijzen dit. De borduursels op de zijden ondergewaden zijn met buitengewone vaardigheid uitgevoerd. In Berlijn vindt men ook een van de beroemde witte costuums, waar de Koreanen zooveel van houden en die te danken zijn aan den buitengewoon langen rouwtijd over de dooden. Daar de Koreanen zich gedurende drie jaar in het wit moeten kleeden voor elk sterfgeval, en daar eens drie koningen stierven in den loop van 10 jaar, over welke sterfgevallen de geheele natie rouw moet dragen, geven de meesten der bevolking er de voorkeur aan, zich altijd in het wit te kleeden, om zoodoende de groote uitgaven te vermijden, die het gevolg zijn van dat telkens veranderen.

De vrouwen maken deze kleeuren, die elken keer, als ze gewasschen zullen worden, geheel uit elkaar worden getornd en urenlang met een stok worden geslagen, om ze den metaalglans te geven, die voor zoo bijzonder mooi wordt aangezien.

De Koreanen zijn een van de weinige rassen, waar de meisjes later ontwikkeld zijn dan de jongens; daarom zijn de vrouwen bijna altijd eenige jaren ouder dan hare mannen. Een andere reden van dit dikwijls voorkomende verschil in leeftijd tusschen echtgenooten is, dat een vader- of ouderlooze jongen vaak ten huwelijk gegeven wordt aan een veel oudere vrouw, die dan voorloopig voor haren jongen gemaal moet zorgen.

Een Koreaansch huwelijk wordt aangegaan onder de volgende formaliteiten: de man zendt door tusschenkomst van een vriend een schriftelijk aanzoek om de hand van het meisje, en haar familie zendt schriftelijk antwoord. Als het aanzoek wordt aangenomen, volgt er eene uitwisseling van identiteitspapieren, waarin bijzonder gewicht gelegd wordt op den nauwkeurigen dag en tijd der geboorte; daarna wordt de dag vastgesteld, die bijzonder gunstig wordt geacht voor het voorgenomen huwelijk. Op den vastgestelden dag komt de bruidegom, te paard of in een rijtuig, vergezeld van zijn vader en gekleed in een bijzonder costuum, naar het huis van de bruid, stijgt buiten af en wandelt met het gezicht naar het noorden gewend naar den uitwendigen hoofdingang, waar de ceremonie zal plaats hebben. Daar legt de bruidegom knielende zijne gave voor de bruid neer; die gave bestaat uit een wilde gans, in geval van nood kan een uit papier geknipte gebruikt worden; hij buigt twee keer, trekt zich een weinig terug en wacht daar met het gezicht naar het westen gewend. De oorsprong van deze merkwaardige gewoonte moet gezocht worden in eene oude legende, die vertelt, hoe een jager eens een wilde gans geschoten had en sedert altijd zag, dat de ongelukkige gans de plek kwam bezoeken, waar haar mannetje gedood werd. Die gave beteekent dus een innige hoop en verwachting, dat de vrouw een soortgelijke genegenheid en trouw aan haar man zal betoonen. Daarop beloven de twee partijen elkaar eeuwige trouw met de volgende woorden:

“Nu is ons haar zoo zwart als de veeren van de wilde gans, maar zelfs als het wordt zoo wit als de vezels van de ui, zullen wij elkaar altijd zoo trouw zijn als op dezen dag.”

De bruid heeft op dien dag voor den eersten keer van haar leven het volkomen Koreaansche vrouwencostuum aan. Haar gezicht is gepoederd, de wenkbrauwen zwart gemaakt, de lippen geverfd met roode plantaardige verfstof. Drie naalden met vergulde paradijsvogels prijken op het hoofd, dat bedekt is door een lichten hoed. Het overkleed is van veelkleurige lapjes en het scharlaken onderkleed is om het lijf bevestigd met een ceintuur van vijf duim breed. Witte handschoenen, witte kousen en roode, purperkleurige, groene of blauwe zijden schoenen voltooien het costuum.

Met langzame schreden, vergezeld door drie feestelijk gekleede bruidsmeisjes, daalt de bruid de trappen af en gaat naar de plek, waar de ceremonie plaats heeft, staat hier stil, bedekt het gelaat met een waaier en wendt het naar het Oosten. Zij buigt twee keer voor den bruidegom, die hare groeten beantwoordt. Daarna worden twee glazen, waarvan het eene met rood, het andere met blauw lint versierd is, met wijn gevuld en aan bruid en bruidegom overgereikt door twee meisjes. Zij drinken beiden tegelijk en hiermede is de bruiloftceremonie afgelopen.

Daarna worden zij, ieder afzonderlijk, het huis binnengeleid, waar een feest gehouden wordt, waaraan alle familieleden der bruid deelnemen. Is dit feest geëindigd, dan keert de bruidegom naar zijn eigen huis terug, waarheen de bruid hem den eerstvolgenden gunstigen dag volgt.

Nu begint een leven in volkomen afzondering voor de Koreaansche vrouw. Zij mag zich voor geen enkelen anderen man vertoonen dan haar eigen echtgenoot, zelfs niet voor de mannelijke leden van haar eigen familie.

In vroegeren tijd plachten alle mannen, vooral in Seoul, hunne huizen binnen te gaan, zoodra de poorten der stad voor den nacht gesloten werden, en geen enkele man vertoonde zich in het donker op straat, omdat de dames der voorname klassen vergunning hadden om dien tijd uit te gaan. Dicht gesluiert, met kleine papieren lantaarns in de hand, gleden zij stil van huis tot huis om hare vriendinnen te bezoeken. Maar in den nieuweren tijd is deze gewoonte, die formeel bij de wet was vastgesteld, in discrediet gekomen. De dieven benutten zich deze nachtelijke damesvisites en plunderden haar dikwijls om hare juweelen, en daar de politie niet ter plaatse was om deze herhaalde diefstallen te verhinderen, hield de oude gewoonte later op.

Nu gaan de dames van goede familie slechts heel zelden 's nachts uit, steeds dicht gesluiert en nu vergezeld door hunne mannen. De vrouwen van de lagere klassen ziet men soms overdag op straat, ook dicht gesluiert en gekleed in groene kleederdracht met roode mouwen.

Colofon

Beschikbaarheid

Dit eBoek is voor kosteloos gebruik door iedereen overal, met vrijwel geen beperkingen van welke soort dan ook. U mag het kopiëren, weggeven of hergebruiken onder de

voorwaarden van de Project Gutenberg Licentie bij dit eBook of on-line op www.gutenberg.org.

Dit eBook is geproduceerd door Jeroen Hellingman en het on-line gedistribueerd correctie team op www.pgdp.net.

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org.

This eBook is produced by Jeroen Hellingman and the Online Distributed Proofreading Team at www.pgdp.net.

Codering

Dit bestand is in een verouderde spelling. Er is geen poging gedaan de tekst te moderniseren. Afgebroken woorden aan het einde van de regel zijn stilzwijgend hersteld. Kennelijke zetfouten in het origineel zijn gecorrigeerd. Dergelijke correcties zijn gemarkeerd met het corr-element.

Hoewel in het origineel laag liggende aanhalingstekens openen gebruikt, zijn deze in dit bestand gecodeerd met “. Geneste dubbele aanhalingstekens zijn stilzwijgend veranderd in enkele aanhalingstekens.

Documentgeschiedenis

22-AUG-2007 begonnen.

Verbeteringen

De volgende verbeteringen zijn aangebracht in de tekst:

Plaats	Bron	Verbetering
Bladzijde 286	honderde	honderden
Bladzijde 287	sousterrain	souterrain

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEN SPOORWEGREIS IN KOREA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and

expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake

City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.